

Dostáváte do rukou publikaci, která přináší statistická data vypovídající o věkové struktuře obyvatel České republiky se zaměřením na seniory v různých oblastech života, kterou v rámci činnosti Rady vlády pro seniory a stárnutí populace a jako součást plnění úkolu daného Národním programem přípravy na stárnutí na období 2008 až 2012, vydává Český statistický úřad. Na přípravě publikace se dále podíleli pracovníci Ústavu zdravotnických informací a statistiky ČR, Ministerstva práce a sociálních věcí ČR a členové Rady vlády pro seniory a stárnutí populace.

Zpracoval: Český statistický úřad
Samostatné oddělení specifických statistik obyvatelstva
Vedoucí: Mgr. Daniel Chytil,
e-mail: daniel.chytil@czso.cz, tel. 274 054 152
Kontaktní osoba: Mgr. Marek Řezanka,
e-mail: marek.rezanka@czso.cz, tel. 274 054 075

SENIORŮ V ČR *17* datech

Obsah

Úvod	II–III
Tabulky a grafy	
Kapitola 1: Demografické charakteristiky seniorů	2
Kapitola 2: Zdravotní stav seniorů	14
Kapitola 3: Zdravotní služby seniorů	40
Kapitola 4: Sociální služby seniorů	60
Kapitola 5: Práce, mzdy a důchody	78
Kapitola 6: Vzdělání	102

Kvalita života ve stáří

Lepší životní a pracovní podmínky, kvalitnější zdravotní péče a sociální ochrana vedou k tomu, že méně lidí dnes umírá předčasně v dětství nebo během pracovního života. Více lidí má možnost prožít delší život než v minulosti a stáří se stává přímou zkušeností stále většího počtu lidí.

Společnost, v níž jsou lidé zdravější, vzdělanější a žijí déle, představuje příležitost pro ekonomický a sociální rozvoj. Demografický vývoj současně představuje jeden ze strategických a dlouhodobých faktorů, které je třeba zahrnout do tvorby politiky v různých oblastech. Růst počtu a podílu starších lidí vyžaduje přizpůsobení služeb a produktů jejich potřebám a preferencím a přijetí opatření, která podpoří ekonomický růst. Strategie reagující na stárnutí populace by měla využít potenciálu starších osob a vytvořit mezigeneračně soudržnou a věkově inkluzivní společnost.

Vláda usnesením ze dne 9. ledna 2008 č. 8 přijala Národní program přípravy na stárnutí na období let 2008 až 2012 s názvem Kvalita života ve stáří (dále jen „Program“). Cílem programu je zajistit, aby dílčí politiky adekvátně reagovaly na tyto demografické a společenské změny a na potřeby a problémy starších lidí. Program vychází z předpokladu, že ke zvýšení kvality života seniorů a k úspěšnému řešení výzev spojených s demografickým stárnutím je nezbytné zaměřit se na následující strategické priority: Aktivní stárnutí, Prostředí a komunita vstřícná ke stáří, Zlepšení zdraví a zdravotní péče ve stáří, Podpora rodiny a pečovateli a Podpora participace na životě společnosti a ochrana lidských práv. Celé znění Programu je dostupné na stránkách Rady pro seniory a stárnutí populace.¹⁾

„Neaktivita a izolace vedou ke zrychlení fyzického a duševního úpadku a vytvářejí negativní spirálu předčasného zhoršení zdravotního stavu a závislosti, kterému lze předejít a zabránit.“²⁾

1) Rada je stálým poradním orgánem vlády pro otázky týkající se seniorů a stárnutí populace. Ve své činnosti usiluje o vytvoření podmínek pro zdravé, aktivní a důstojné stárnutí a stáří v České republice a aktivní zapojení starších osob do ekonomického a sociálního rozvoje společnosti v kontextu demografického vývoje.
<http://www.mpsv.cz/cs/5045>

2) Report of the House of Lords Select Committee on Science and Technology on Ageing, 2005

Pojetí věku

Statistická data mohou být založena pouze na chronologickém věku jako měřitelné proměnné. Věk lze považovat za stratifikační proměnnou, kterou můžeme určovat hranice lidského života (např. plnoletost nebo dosažení důchodového věku). Věk nutně nemusí determinovat etapu života či jeho kvalitu a nelze jej použít k určování sociálního věku, kde je znak věku propojen se sociální rolí, chováním a očekáváním na tuto roli vázaným. Sociální věk se váže na jednotlivé životní etapy a fáze (od raného dětství přes pubertu, dospělost, důchodový věk ke stáří), jejichž časové a věkové proporce jsou historicky proměnlivé.

Stárnutí a ageismus

Demografické stárnutí je většinou nesprávně považováno za negativní jev a problematika spojená s demografickým stárnutím je často redukována na problematiku reformy důchodového systému. Je proto nezbytné změnit negativní přístup ke stárnutí populace a ke starším lidem, který je často spojen se stereotypním až ageistickým pohledem na stáří a starší lidi, vzbuzuje obavy narušující mezigenerační soudržnost a vytváří podhoubí věkové diskriminace. Přehlíží přitom nejen potenciál starých lidí, ale také důsledky a možnosti vědeckého, technického a ekonomického rozvoje

Roste také frekvence užívání pojmu ageismus, obecně definovaného jako „diskriminace na základě věku“, kdy dochází ke „kvalitativnímu rozlišování mezi jedinci i skupinami na základě jejich chronologického věku nebo příslušnosti k určité generaci a jimž jsou z těchto důvodů přisuzovány odlišné vlastnosti a schopnosti a definovány bariéry pro jejich vstup, výstup nebo participaci na pracovním trhu a v sociálním životě“ (www.ageismus.cz).

Nicméně na základě statistických dat založených na chronologickém věku nerovné zacházení z hlediska věku měřit nelze. Přesto mohou poskytnout informace o skupinách obyvatel, které v určitém věku mohou čelit zvýšeným rizikům (například určité vzdělanostní skupiny jsou v různých etapách produktivního věku ohroženější nezaměstnaností).